



# **Disputatio medica inauguralis de momentis temporum periculosus**

<https://hdl.handle.net/1874/345232>

DISPUTATIO MEDICA  
INAUGURALIS,  
DE

MOMENTIS TEMPO-  
RUM PERICULOSIS,

QUAM,  
FAVENTE DEO TER OPT. MAX.  
*Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,*

D. JOHANNIS LEUSDEN,

Philosophiæ Doctoris, & Linguae Sanctæ in Illustri  
Academia Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu, & Nobilissima  
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus, Prærogativis &  
Privilegiis, ritè & legitimè consequendis,

*Eruditorum examini subicit*

DIETERICUS CHRISTIANI, CELLA LUNEB.

*Ad diem VIII. SEPTEMBRIS, horis locoque solitis.*



TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae  
Typographi, clō Ioc XCIII.





DISPUTATIO MEDICA  
INAUGURALIS,

DE

MOMENTIS TEMPORUM  
PERICULOSIS.

THESIS I.



Rudentissimum pariter ac utilissimum omni ævo fuit dogma in negotiis agendis temporum oportunitates esse sequendas, ac in occasione rerum tarditatem omnem diligentissime fugiendam: Sunt enim momenta temporum pretiosa, quæ semel elapsa revocari nunquam possunt. Etenim quantum in com-

muni vita interit, τὸ κείρον νοσῆ νορunt omnes qui in amplissimo hoc mundi theatro vel parum sunt progressi: multoties enim inter incertas mentis fluctuationes & in-tempestivas procrastinationes præterlabitur rerum agendarum occasio irreparabilis; ut propterea haud infulse, e qualibet fere re peculiare sibi fingentes idolum, Poëtæ,

III

A 2

Occa-

Occasionis Deam fronte capillatam, postica vero parte calvam finxerint, cujus capillatam frontem nisi arripueris nunquam calvum synciput prehendes.

## I I.

Nec in communi vita solum sed & morbis machinam nostri corporis affligentibus temporis accuratam observationem longe esse necessariam fatebuntur mecum omnes qui vel a limine Medicinam salutarunt. Si enim unquam tempus sub manibus, ut ajunt, elabitur, id hic certe fit & plures ob hoc vel neglectum vel vilipensum qui restitui potuissent mortis fiunt præda. Fluida enim sunt a quibus corpus nostrum vigorem accipit, fluida etiam ut plurimum sunt a quibus suos patitur morbos, quæ in horas, ne dicam quid amplius, mutantur: imprimis ubi semel a peregrino æthere moveri incipiunt, adeo ut post pauca interdum momenta, ita a priori statu abludant, ut nihil pristinos sapiant lares. Quæ res tantæ Hippocrati visa fuit dignitatis ut statim in frontispicio Aphorismorum occasionem momentaneam esse monuerit: imo alibi dilationem vitæ periculum esse scribere non dubitaverit. Certum equidem est si illi peccant qui immature Medicinam faciunt non minus peccabunt illi qui Medicinam intempestive omitunt: ut proinde Occasio Curationis anima jure meritoque vocetur: quam si prætermiseris aut ægrum presentissimo vitæ expones periculo, aut saltem curationem Tuam nec cito nec tuto nec jucunde perficies. Cito autem curamus quando bene observavimus omnes occasionēs Medendi, inquit *Walseus Institut. Medicinal. p. m. 86.*

## III.

Nolo hic Criticorum Scrinia percurrere, ut vocabulum occasionis explicem, nec qua mente Hippocrates illo fuerit usus curiosius explicare, sed per occasionem intelligo omne illud tempus quo Medicus arti suæ satisfactorius rite pensitatis omnibus circumstantiis a mutationibus quæ in morbi incremento, statu, ac augmento accidunt, manu quasi ducitur, hoc præsertim remediis genere non alio, morbo obviam eundum esse ut finem suum qui Mederi est assequatur tanto melius.

## IV.

Curationis animam voco Occasionem, curare autem non solemus nisi ægrotos, sani enim opem Medici implorare vel nunquam vel rarissime solent. Animus autem non est: nec pagellarum & temporis ferunt angustia longius evagari & in quo statu sanitas consistat, quidque morbus sit, altius repetere; cum hæc cui Oeconomia animalis cognita est atque perspecta, ignota esse nequeant. Id tantum paucis demonstrare conabor Occasionem in morbis omne ferre punctum; atque proinde in morbis tantum non omnibus, cunctationem remediumque indicatorum dilatam exhibitionem vel applicationem haud parum esse periculosam vel saltem valetudinis in integrum restitutionem differre, & ut cum Celso loquar, malum quod per se exiguum est, majus curantis negligentia fieri.

## V.

Cum morborum, qui dictam modo Corporis economiam

miam turbant & à flatu naturali dejiunt: alii citius increfcant & ad falutem vel interitum uno & continuato quali impetu ruant, alii lentis gradibus incedant & per varios quali cuniculos machinæ noſtræ corporeæ infidias ſtruant donec tandem vel vi Medicamentorum ſuperati proſiſtentur: vel omnem eorum vim eludentes, lento tramite miſere afflictos ægros ad ſepulcrum comitentur; nata vulgatiffima Medicorum in ſcholis, in acutos & chronicos morbos diviſio.

## V I.

Acutis morbis cum ſubito tempora percurrant ſtatim Medicamentis neceſſariis obviam eundum eſſe; cum ratio tum experientia ſuadet; fatius eſt ſurculum naſcentem in herba ſupprimere quam tum demum ubi in proceram arborem excrevit velle eradicare. Facilius eſt ſanguini miſturam ſuam reſtituere cum primum turbari incipit, quam cum turbata jam eſt; haud aliter ac alii liquores facilius corriguntur cum acceſſere incipiunt, quam quando jam ſunt corrupti & à ſtatu priori quam longiſſime reſceſſere. Vena, quam ineunte morbo tuto & magno cum ægri levamine ſecare licet; ubi paulo latius ſerpiſit malum, non ſolum non ſine præſenti vitæ periculo inciditur: verum etiam ſanguis, qui ob immiſſam quantitatem, ſedatumque ex eo ejus impetum, facili negotio, nunc copia & motu, in teſtinaque fermentatione peccans, tanto regitur difficilius majorique cum difficultate ſymptomata inde enata mitigantur, quanto mixtura eſt turbatior majorque impetus, imo haud raro æger tantis cogetur turbis ſuccumbere. Quantæ in cerebri ejuſque Menningum inflammatione, quam Phrenitidem vocamus, Venæſectio ſit utilitatis, praxis Medica abunde teſtatur, quolibet tempore quavis diei  
hora

hora eam instituendam esse apud Auctores præcipi videmus, quæ si intempestive omittatur quanta non emergunt incommoda: præsertim ubi in vigore morbi supervenientium symptomatum atrocitas, vel diversitas aliarum circumstantiarum, sanguinis prohibent missionem. Pleuritis, quæ febrium acutarum modo symptoma modo causa est, præsertim illa quæ cum magna inflammatione & Plethora conjuncta; sola sæpe Venæsectione curatur, eamque adeo necessariam autumat *Laz. Riverius Lib. VII. Prax. Med. cap. 2.* ut nunquam omittendam censeat, neque in gravidis ac puerperis. Ubi tamen in statu morbus est constitutus, eam tuto aperire non licet.

## V I I.

Nec solum in Venæsectione hæc obtinent sed in reliquis quoque remediis ex Pharmacia petitis: Hominem qui gulæ deditus genio suo indulgit; multisque cruditatibus Stomachum gravavit, si febre corripitur etsi continua & acuta, unico vomitorio sub initium morbi exhibito & citius & jucundius curabis quam longo Alexipharmacorum apparatu; Turgentia educenda Hippocrates *Aphor. 10. Sect. 1v.* monet, dicens, Purgandum est quidem in peracutis morbis si humor sit effusus eodem ipso die; cunctari enim in ejusmodi morbis calamitosum: & Celsus illum ritè curaturum scribit quem prima origo causæ non fefellerit: purgantibus, etsi vomitoriis certo modo mitius operentur: circumspectius tamen uteretur: magis enim Massam sanguineam turbant cujus restitutioni incumbendum: ubi tamen leni epicrasi saburra è ventriculo primisque viis sublata est: Tollitur non solum materia quæ novis in sanguine cumulandis ferviebat particulis peregrinis: sed hoc quoque emolumentum



tum inde enascitur, ut Medicamenta integris plus viribus ad sanguinem veniant; sicque tutius non solum sed & citius imo jucundius curabis. Cave tamen ubi illud momentum quo vel vomitum vel purgans necessarium judicabas prætermiseris, neque ubi vel parum increverit morbus illa exhibeas si & ægrorum saluti & famæ tuæ consulere cupis. Solo sæpe diaphoretico valido incipientes febres etiam gravissimæ ut & inflammationes satis validæ discutiuntur & profligantur. Incipientem Pleuritidem per diaphoretica, imo ipsa diaphoretica opiata, multoties discussam novi, & discuti posse cum ratio tum experientia docent; quæ tamen in statu morbi jugulant potius quam juvant.

## VIII.

Quæ de continuis & acutis dixi ipsis etiam applicari possunt malignis utpote gradu solum à prioribus distantibus: modo cautius hic mercari discas. Summa enim circumspectio opus est, ne subeamus speciem ejus ut occisi: quem fors ipsius peremit, atque quo major morbi est malignitas eo major debet esse circumspectio, cum enim hic omnia progressionis sint admodum subitanæ, minima certe mora suspecta esse debet & quod hoc momento tuto movere licet minima interposita mora ne attingere quidem se patitur. Hincque potissimum provenire crediderim, quod Venæsectio tam vario administratur eventus, ut quandoque non sine magno ægrorum levamine, quandoque non sine insequente certo ejusdem interitu administratur: inde porro enatum inter Auctores practicos diffidium quorum alii contra Venæsectionem militant: alii in favorem ejusdem quasi pro aris & focis dimicant etiam ipsa peste, cujus vel solum nomen horrere solemus.

IX. Ac.

Accidit quandoque ut non in integras solum urbes sed vastas longe lateque patentes regiones Tyrannidem suam exercent morbi, qui propterea Epidemici vocari solent, quos inter pestem metuere maxime solemus, quam Thefi præcedenti paucis attigi, Clam horum myasma nostrum irrepere solet corpus, & vel subito sanguinem & humores alterando, vel alio quocunque modo corpus afficiendo vires suas exercet, vel pedetentim in illud agit: aut saltem occasionem dat, ut a fermentatione sanguinis alterata, latentes hinc inde in partibus solidis fomites recludantur febriles & semina morbifica in Massam introducantur sanguineam. Cum tales morbi grassantur, non tam curationem quam etiam præservationem intense flagitare solent: & sane quælibet etsi minima corporis indispositio justam latentis jam morbi suspicionem debet habere comitem: eaque de causa illi statim debitis occurrendum remediis ut in ipso quasi ortu suffocetur; antequam vires acquirat eundo.

**X.** Chronicis morbis quæ modo de acutis monui convenire non videntur; cum tarde admodum incrementa sumant. Verum si rem recta reputemus & in horum curatione omittendo peccari potest: quot non febrium intermittentium fomites imprimis quartanarum, unico eradicantur vomitorio? si in ventriculo partibusque vicinis illos latere conjicere licet. Et quanquam errores qui his in morbis omittendo committuntur periculo haud

B adeo

adeo magno sint juncti, Medicus id tamen non agit quod sui est officii, & quis quæso ignorat febres intermittentes, hydropes, & quotquot sunt morborum chronicorum, dum inconsulto naturæ committuntur, quam sæpissime quo diutius durant eo reddi pertinaciores & ex parva scintilla contenta magnum oriri incendium. Imprimis in Lue Venerea, quæ parvis admodum primordiis orta, quantas corpori non infert lates, cum ne ossa quidem intacta relinquat, hæc valent, adeo ut hic certe si in chronicis unquam, verum sit.

*Principiis obsta sero Medicina paratur,  
Cum mala per longas invaluere moras.*

## X I.

Soporosi affectus omnium maximè metum incutere solent, cum sensus magis afficiant quam reliqui morbi fere omnes, in his sane protinus ad curam se accingat Medicus oportet, ne ex morbofo in lethalem ægri præcipitentur soporem. Imprimis manifesta hæc sunt in Apoplexia, quæ cum præceps morbus sit, subita omnino eaque efficacia flagitat remedia, in arena hic est capiendum consilium, præsertim ubi de Venæsectione anxie deliberatur, hinc quoque esse quod in Apoplexia Venæsectionem tantopere modo obesse modo prodesse videamus, crediderim: Cum in tempore adhibitam Venæsectionem, cæteris tamen paribus, nunquam nocere, quin potius insigniter juvare persuasum habeam.

## X I I.

Symptomatum atrocitatem Medicum quandoque ad se vocare ut non tam relicto quam neglecto tantisper morbo

bo, cum illis colluctetur, in Medicina notissimum, quod ex illorum vehementia vel vitæ periculum imminet, vel saltem curatio turbetur; ut Medicus scopum suum assequi non possit, qualia symptomata plura dari possunt. Exempli loco dolores esse possunt quantas hi non in œconomia animalis causantur turbas; ex magnis doloribus si febris oriri potest, illam certe jam tum sævientem quam maxime augebunt: vigilias, deliria, lypothymias, & id genus alia, quarum alterum ex altero fluit excitabunt. Ubi igitur dolorum vehementia illud exposcit, quantocyus iis deliniendis Medicus incumbet, neque nam per idiopathiam excitentur, nam per sympathiam, ut loquuntur, diu nimis inquiret; attentius illud consideraturus cum per inducias morbi illud licet.

XIII.

Sunt casus Chirurgici non pauci in quibus cunctatio periculosa admodum imo lethalis, in hæmorrhagia sanguinis pretiosum Thesaurum profundente, hæc luce meridiana clariora. Incipientis Gangrænæ progressum attentius considerare, quid aliud quam aut afflictum necare, aut saltem artuum aliquo orbare. Accidit interdum, ut os e suo vel elabatur vel extrudatur acetabulo, quod Luxationem appellant, quod si hujus restitutio nimium differatur, unctuosum humorem in ossibus pro nutritione eorum circumferentem, atque in acetabulum transfudantem, in cavitate acetabuli in cartilaginosa abire duritiem, repositionem & per consequens debitum partis usum impediens experientia dudum edocuit.

B 2

XIV. Plu-

TRAJECTI ad RHEINUM,

Ex Officina FRANGISCI MACHII, Academicæ  
 Typographi, de Locutione.

## XIV.

Plura afferri possent, eaque specialiora magis, nisi hæc sufficere arbitrarer, nec difficulter, reliqua ex his deducuntur. Eo res omnis redit Medicum peritum omni opera cavere debere, ne nec committendo, nec omitendo aut saltem in curatione morborum cunctando, & arti Medicæ & famæ suæ noceat.

**F I N I S.**

